

Az egri zsidóság története

A zsidók jelentősebb számban a XIX-ik század közepétől telepedtek meg Eger környékén. A XIX.-ik századi jogi (különösen az 1840. évi XXIX. Törvénycikk), illetve azt követő évtizedek társadalmi változásai ekkorra tették számukra lehetővé a szabad költözködést, birtokszerzést és mesterségválasztást. Az első zsidó családok főként a környező településekről és Galíciából érkeztek, és gyorsan a helyi kereskedelem, ipar és pénzügyi élet meghatározó szereplőivé váltak.

A közösség az 1840-es évektől már intézményes formában működött: saját temetőt létesítettek, majd imaházat, később zsinagógákat építettek, a XIX. század végére pedig már elmondható, hogy virágzó zsidó vallási, kulturális és társadalmi élet bontakozott ki Egerben. Iskolák, jótékonyági és kulturális egyesületek jöttek létre, a közösség tagjai pedig jelentősen hozzájárultak a város gazdasági és kulturális fejlődéséhez. A századfordulón a zsidó népesség meghaladta az 1600 főt, Eger pedig a térség egyik legfontosabb zsidó központjává vált.

A városban több felekezeti irányzat működött: a neológ, az ortodox és a status quo ante közösségek mind saját intézményeket tartottak fenn. A legjelentősebb vallási épület az 1911–1913 között, Baumhorn Lipót tervei alapján épült neológ zsinagóga volt, amely a város egyik legimpozánsabb építményévé vált de a kisebb, úgynevezett „Kis zsinagóga” is a közösségi és vallási élet fontos központjaként szolgált.

A közösség fejlődésében több kiemelkedő család és személy is szerepet játszott. Schwarcz István, Eger egyik első zsidó iparos, bőrgyárával és kereskedelmi tevékenységével jelentős mértékben járult hozzá a város gazdasági modernizációjához. A Kánitz család a XIX. század második felében vált meghatározóvá, tagjai borászatukkal, ipari és kulturális tevékenységükkel járultak hozzá Eger polgári fejlődéséhez.

A 20. század első felében a társadalmi és politikai légkör fokozatosan megváltozott. Az 1938 és 1941 között elfogadott zsidótörvények korlátozták a zsidó polgárok jogait, gazdasági lehetőségeit és társadalmi megbecsültségét. A német megszállást követően, 1944 tavaszán Egerben is létrehozták a gettót, amelybe mintegy 1600 zsidó embert zsúfoltak össze néhány belvárosi utcában, embertelen körülmények között. A gettó lakóit 1944 júniusában deportálták, legtöbbjüket Auschwitz-Birkenaubába hurcolták, ahol csupán néhány tucatnyian éltek túl a megpróbáltatásokat.

A háborút követően a közösség már soha nem tudott újra megerősödni. Sokan kivándoroltak, míg mások a kommunista korszakban asszimilálódtak, így a város zsidó élete fokozatosan megszűnt. A legnagyobb veszteség egyben szimbolikus is volt: az egykori neológ zsinagógát 1967-ben lebontották, csak a Kis zsinagóga maradt fenn, amely ma az emlékezés és a kortárs kultúra helyszínéül működik.

Az Egri Zsidó Emlékezet Projekt és az egermemorial.hu ma is őrzik a város egykori zsidó lakóinak emlékét – azokét a családokét és élettörténetekét, akik egykor Eger gazdasági, kulturális és szellemi életének meghatározó részét alkották.

Az egykori neológ zsinagóga (balra) és a Kis zsinagóga (jobbra fent)
Forrás: Fortepan / Krasznai Gyula és Mazsihisz